

УДК 327:341.343

Політичні аспекти торгівлі людьми

Н.М. ЛУКАЧ

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна,
E-mail: vizabnati@gmail.com**Авторське резюме**

У статті здійснено комплексне дослідження політичних аспектів торгівлі людьми. Торгівля людьми сьогодні досягла грандіозних масштабів свого поширення і торкнулась майже всіх європейських країн та суміжних з ними регіонів. Сьогодні існує багато видів та форм експлуатації людей. І хоча рабство було скасоване ще в 1957 році, сьогодні все ще широко поширена експлуатація людей, як у традиційних формах, так і в більш сучасних. Таким чином, особливістю економіки кінця XX століття є «товаризація особистості».

Визначено доцільність аналізу негативних наслідків глобалізації та нелегальної міграції в контексті досліджуваної проблеми. Адже глобалізація, яка сьогодні поглинула практично всі сфери життєдіяльності людства, зачепила не лише економічні, політичні та соціальні процеси, але й процеси пов'язані з діяльністю злочинних угруповань, наділивши їх транскордонним характером.

У процесі торгівлі людьми значною є роль нелегальної міграції, яка стала надзвичайним феноменом періоду глобалізації і пов'язана з активізацією діяльності транснаціональних організованих злочинних угруповань, які забезпечують існування потужних мереж нелегальної міграції, контрабанди та трафікінгу людей.

Торгівлю людьми досить часто плутають з незаконною міграцією. Оскільки обидва явища пов'язані з тіньовою економікою та постійно підживлюють корупцію, відмивання грошей, гальмують економічний і демократичний розвиток суспільства. Торговці людьми використовують нелегальну міграцію та контрабанду людей, забезпечуючи цим собі більші прибутки.

Автором проаналізовано міжнародно-політичні наслідки торгівлі людьми. А саме: проблеми для організації державного управління, які створюються впливовими злочинними групами торговців людьми та контрабандистів, масовим перебуванням в країні значної кількості негромадян країни; формування негативного міжнародного іміджу країни походження, призначення чи транзиту, як держави, нездатної ефективно протидіяти нелегальній міграції та торгівлі людьми.

Ключові слова: торгівля людьми, глобалізація, нелегальна міграція, контрабанда людей, функції кордону, транснаціональні злочинні угруповання.

The political aspects of human trafficking

N.M. LUKACH

Ivan Franko Lviv national university, Lviv, Ukraine, E-mail: vizabnati@gmail.com

Abstract

The article presents complex, systematic study of the political aspects of human trafficking. Today human trafficking gained the grand scale of its spreading and it has affected almost all European countries and their neighboring regions. Nowadays there are a lot of kinds and forms of human exploitation. Although slavery was abolished in 1957, today human exploitation is still widespread both in traditional form and in more modern ones. So «trading in personality» is the feature of the economy of the late XX century.

The expediency of analysis of the negative impacts of globalization and illegal immigration in the context of the problem is identified. Globalization has engrossed almost all spheres of human life nowadays and has affected not only economic, political and social processes but also those ones which are connected with activity of criminal groups giving them transboundary nature.

Very often human trafficking is confused with illegal migration since both phenomena are connected with shadow economy and they constantly fuel corruption, money laundering, hindering economic and democratic development of society. Human traffickers use illegal migration and people smuggling for providing more profits because they don't need to spend significant money on documents production, legalization, insurance and other items required by law.

The negative international results of human trafficking are researched by the author. Namely, problems of governance organization that are created by powerful criminal groups of human traffickers and smugglers, mass stay of a significant number of non-citizens in the country; formation of the negative international image of the origin, destination or transit country as the state which is unable to counter effectively illegal migration and human trafficking.

Keywords: human trafficking, human smuggling, illegal immigration, globalization, border functions, transnational criminal groups.

Постановка проблеми. Торгівля людьми є в більшості випадків здійснюється організованими злочинними угрупованнями. Ця проблема носить міждержавний характер і знаходить-

© Н.М. Лукач, 2014

ся в центрі дискусій на міжнародному рівні впродовж більш ніж вікового періоду.

Актуальність дослідження цієї теми полягає у тому, що масштаби поширення торгівлі людьми сьогодні досягли глобального рівня і вийшли за рамки традиційної правової проблематики, все більше проникаючи у сферу міжнародної політики, зокрема міждержавних відносин. Це – темний бік глобалізації, [11] один з її негативних наслідків, який суттєво впливає на життя людей, стабільність у світі та викликає все більше занепокоєння міжнародної спільноти. Це новий виклик, який поставила перед людством глобалізація.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема торгівлі людьми була і продовжує бути актуальним об'єктом дослідження для багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них слід відзначити Е. Литвишко, А. Топчій, М. Діхманн, Ю. Штольдт та ін. Основні кримінологічні, соціальні та, зокрема, політичні аспекти проблеми висвітлені в праці А. Вілк. Основні світові та регіональні тенденції торгівлі людьми висвітлені в працях І. Рамоне, Р. Арлаккі, Л. Гергер, Р. Беллі, Ф. Картоль, С. Декарлі. Хоча наукові дослідження явища торгівлі людьми вже певною мірою виявили правові, економічні, соціальні, цивілізаційні, філософські, політичні та інші його аспекти, проте проблема досі невирішена і потребує подальшого вивчення.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження та аналіз політичних аспектів торгівлі людьми. Пильна увага буде приділятися аналізу явищ глобалізації та нелегальної міграції, як складових елементів у процесі торгівлі людьми.

Виклад основного матеріалу. Торгівля людьми комплексна проблема і зачіпає практично всі сфери суспільного життя. Тому представники різних наукових напрямків намагаються по-своєму дослідити це явище та дати йому своє тлумачення і оцінку. Відповідно з юридичної точки зору торгівлю людьми розуміють як злочин, або як порушення основних прав людини, з політичної – торгівля людьми розуміється як наслідок невдалої політики глобалізації та міграційної політики, з соціальної – основна увага приділяється реабілітації та захисту потерпілих. Проте загальноприйнятим сьогодні є визначення прийняте в 2000 році Генеральною асамблеєю ООН в Статті 3 Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, а саме: означає дії здійснювані з метою експлуатації, вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викраден-

ня, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів [1].

Торгівля людьми знаходиться в тісному взаємозв'язку з незаконною міграцією та контрабандою людей, тому ці явища часто плутають [3, с.23 – 22]. Проте потрібно їх чітко розрізняти. Торгівля людьми має такі основні елементи: 1) переміщення людини; 2) шляхом обману чи примусу; 3) у стан примусової праці, рабства або умов, подібних рабству [6, с.58].

Міграція полягає в тому, що людина переміщується з однієї країни в іншу. Це може статися легальним або нелегальним способом, добровільно (за згодою людини) або примусово (без її згоди), але зазвичай міграція відбувається добровільно. Торгівля людьми є прикладом примусової міграції.

Контрабанда – це перевезення людини (за її згодою) в іншу країну нелегальним способом. Більшість людей мігрують добровільно, але в результаті опиняються в сітках торговців людьми.

Про відмінність торгівлі людьми та незаконного ввезення мігрантів йдеться в Статті 3 Протоколу ООН проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю і повітря, доповнюючого Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Незаконне ввезення мігрантів визначається тут як: «...забезпечено, з метою отримання, прямо або опосередковано, будь-якої фінансової або іншої матеріальної вигоди, незаконного в'їзду до будь-якої держави-члена будь-якої особи, яка не є її громадянином або не проживає постійно на її території» [2]. Суттєвим елементом Протоколу про попередження і протидію торгівлі людьми є дії, вчинені з метою експлуатації, і, відповідно до цього визначення, особи можуть стати жертвами торговців людьми і в своїх країнах проживання.

У контексті нашого подальшого дослідження зосередимо увагу на політичних аспектах торгівлі людьми та розумінні явища, як результату невдалої глобалізації та міграційної політики.

Всебічно аналізуючи процеси глобалізації сучасного суспільства, можна стверджувати, що торгівля людьми в політичному аспекті з транснаціональної точки зору розвинених держав є вигідною. Це нагадує розвиток торгівлі рабами старого світу в XV – XIX століттях. Саме завдяки дешевій робочій силі розвивалися сьогоднішні великі держави світу. Працю рабів широко використовували в Північній

Америці і в державах Західної Європи. Також у сучасному світі на початку XXI століття існує багато видів та форм експлуатації людей. За оцінками дослідників проблеми, близько мільйона людей в Європі живуть сьогодні в умовах, що прирівнюються до рабства [10]. Відомо, що останні прояви рабства були ліквідовані ще в 1957 році, проте нині все ще широко поширена експлуатація людей. І необхідно усвідомити, що нелегальне перевезення людей через кордон, їх сексуальна, фізична або інтелектуальна експлуатація комусь дуже вигідні або навіть необхідні. У розвинених країнах спостерігається приріст працездатних людей, що сприяє відновленню робочих ресурсів, зменшує собівартість товарів і послуг, сприяє зростанню конкуренції. В результаті чого, безумовно, зростає якість товарів і послуг, збільшується внутрішній загальний продукт і підвищується рівень якості життя населення цих держав.

Натомість населення країн отримує такі вигоди: зменшується рівень безробіття, немає необхідності підвищувати забезпечення фінансових фондів з підвищення кваліфікації безробітних або необхідності збільшувати ресурси фонду соціальної допомоги. Разом з цим можна визнати, що в соціально – політичному аспекті торгівля людьми або її окремі види (нелегальна міграція, несанкціоноване переміщення робочої сили через кордон) є вигідними окремим підприємствам і навіть державам [4, с.15].

Сприйняття особистості як товару є особливістю економіки кінця XX століття. Це – результат відсутності відповідного правового забезпечення та соціального захисту людей [7]. На розвиток цього явища безумовно чинять свій вплив політика глобалізації та інтенсифікації міграційних процесів, особливо трудова міграція. У процесі торгівлі людьми нелегальна міграція відіграє велику роль. Адже нелегальна міграція стала надзвичайним феноменом періоду глобалізації і пов'язана з активізацією діяльності транснаціональних організованих злочинних угруповань, які забезпечують існування потужних мереж нелегальної міграції, контрабанди та трафікінгу людей.

Організовані кримінальні угруповання в процесі торгівлі живим товаром використовують нелегальну міграцію та контрабанду людей, отримують величезні прибутки за послуги, які надають у контексті нелегальної міграції. Так, за оцінками ФБР, прибутки організованих злочинних угруповань від нелегальної міграції щорічно складають близько \$ 12 млрд. Потік незаконних мігрантів постійно зростає. Існують прайс-листи послуг, згідно з якими, наприклад, переїзд з Китаю до Великобританії коштує \$ 30 тис., з Туреччини до Німеччини – \$ 1–3 тис., з Мексики – в США – від \$ 200 до 1 тис. Кримінальні угруповання займаються

організацією переїздів громадян однієї країни в іншу, легалізацією мігрантів і навіть допомагають із працевлаштуванням. Згодом за таку допомогу вони десятками років вимагають у жертв гроші [8].

За оцінками ООН, щорічно кримінальні угруповання, що допомагають нелегальним емігрантам перебратися в інші країни, заробляють \$ 7–13 млрд. (в цю суму входять тільки доходи, одержувані за рахунок продажу і перепродажу людей; дохід, принесений рабами своїм господарям, не врахований). Щорічно близько 1 млн. чоловік нелегально перебирається в США і країни Європейського Союзу. Багато хто з цих емігрантів користуються послугами контрабандистів. За оцінками Дослідницької Служби Конгресу США, щорічно 1–2 млн. людей переправляють в інші держави для подальшого перепродажу. [5]

Загалом міжнародні наслідки торгівлі людьми можна відобразити, розділивши їх на дві групи: наслідки для країн походження людей та результати для країн призначення людей. Так, до першої групи можна віднести:

- зменшення рівня безробіття;
- зменшення матеріально-фінансового забезпечення, передбаченого безробітним і для підвищення професійного рівня працівників низької кваліфікації;
- зменшення приросту фондів і ресурсів соціальної допомоги;
- виїзд соціально - нестабільних людей з держави;
- переміщення кримінальних елементів з інших держав.

Відповідно до другої групи:

- приріст кількості (ресурсів) працівників;
- відновлення робочих ресурсів;
- зменшення собівартості послуг і вироблених товарів;
- зростання ринку окремих послуг і видів виробництва, зростання конкуренції;
- збільшення якості послуг і товарів;
- внутрішній загальний продукт і приріст капіталу;
- нове культурне середовище і формування інтегрованих цінностей;
- посилення криміногенного потенціалу. [4, с.16]

Зважаючи на те, що передову роль у процесі торгівлі людьми відіграє нелегальна міграція, потрібно значну увагу приділити і міграційній політиці та ролі й охороні державного кордону. Адже швидкість пересування людей настільки висока, що неможливо забезпечити належну охорону кордонів, і це, буквально, провокує торгівлю людьми.

За словами глави Бюро ОБСЄ в Таджикистані Івара Віккі, торгівля людьми створює транснаціональні загрози. [9] Тому вирішення проблеми і припинення її по-

дальшого розвитку – головне завдання міжнародної спільноти. Адже всі наслідки згаданої проблеми спостерігаються не тільки на сучасному розвитку людства, але можуть мати місце і в майбутньому. Надалі, якщо проблема торгівлі людьми в усіх її аспектах, зокрема в політичному, не буде вирішена, то можна очікувати на: інтенсифікацію згаданого процесу, різке збільшення обсягів торгівлі, включення в міжнародну торговельну мережу все нових країн походження та призначення, розширення сфер використання живого товару. Все це може призвести до різкого зростання потенціалу транснаціональної організованої злочинності, зміцнення її матеріальної і фінансової бази, кооперації з легальними міжнародними організаціями зміцнення універсалізації злочиннос-

ті. Паралельно вдосконалюватимуться форми і методи переміщення людей через кордони [4, с.19].

Висновки. Отже, XXI століття характеризується експансією транснаціональної організованої злочинності, одним із проявів якої є торгівля людьми. Основним міжнародно-політичним наслідком та аспектом торгівлі людьми є формування негативного міжнародного іміджу країни походження, призначення чи транзиту, як держави нездатної адекватно реагувати на виклики глобалізації та ефективно протидіяти нелегальній міграції та торгівлі людьми. З огляду на актуальність цієї проблеми для України доречно у перспективі дослідити політичні аспекти торгівлі людьми в нашій державі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. ООН. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, стаття 3, http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf.
2. ООН. Протокол проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю і повітря, доповнюючий Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, стаття 3, ст. 2, http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_smug_eng.pdf.
3. Топчий А. Висвітлення в ЗМІ проблеми торгівлі людьми. Посібник для журналістів. / А. Топчий. – К. : 2008. – 99 с.
4. Вилкс А. Торговля людьми и их органами: криминологические, политические и социальные аспекты проблемы. Взгляд на криминальные реалии XXI века. Рига, 2005. – 114 с.
5. Литвишко Е., ЕГМОО «Молодежная Ассоциация Громадских Инициатив». Торговля людьми, как глобальная проблема [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.civicua.org>.
6. Синицын Ф.Л., Ситниченко О.В. Права человека и торговля людьми. Справочник. – М. : 2005. – 214 с.
7. Торговля людьми как одна из форм проявления организованной преступности. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kiev-security.org.ua/box/4/98.shtml>.
8. Торговля людьми приобрела глобальные масштабы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://newsland.com/news/detail/id/802449/>.
9. Торговля людьми создает транснациональные угрозы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pressa.tj/news/glava-obse-v-rt-torgovlya-lyudmi-sozdaet-transnacionalnye-ugrozy>.
10. Dichmann M. Menschenhandel in Europa. Mühsamer Kampf der EU gegen ein Milliardengeschäft. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dradio.de/dlf/sendungen/europah heute/1927894/>.
11. Stoldt J. The dark side of globalisation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://docs.google.com/viewer?docecx=1&url=http://www.forum.lu/pdf/artikel/4884_220_Stoldt.pdf.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2014

REFERENCES:

1. ООН. Protokol pro poperedzhennya i pryypynennya torhivli lyud'my, osoblyvo zhinkamy i dit'my, i pokarannya za neyi, shcho dopovnyuye Konventsiyu Orhanizatsiyi Ob'yednanykh Natsiy proty transnatsional'noyi orhanizovanoyi zlochynnosti, stattya 3 (UN. Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the united nations convention against transnational organized crime). Regime to access: http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf
2. ООН. Protokol proty nezakonnoho vvezennya mihrantiv po sushi, moryu i povitryu, dopovnyuyuchy Konventsiyu ООН proty transnatsionalnoyi orhanizovanoyi zlochynnosti, stattya 3, st. 2 (UN. Protocol against the smuggling of migrants by land, sea and air, supplementing the united nations convention against transnational organized crime). Regime to access: http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_smug_eng.pdf.
3. *Topchiy A. Vysvitlennya v ZMI problemy torhivli lyud'my. Posibnyk dlya zhurnalistiv (Media coverage problem of trafficking. Handbook for journalists). Kyiv, 2008. 99 p.*
4. *Vylks A. Torhovlya lyud'my y ykh orhanamy: krymynolohycheskye, polytycheskye y sotsyal'nye aspekty problemy. Vz · hlyad na krymynal'nye realyy XXI veka (Human trafficking and their organs: criminology, political and social aspects of the problem. Look at the criminal realities of the XXI century). Riga, 2005. 114 p.*

5. *Litvishko Ye.* Torgovlya lyud'mi, kak global'naya problema (Human trafficking as a global problem). YEG-MOO «Molodozhnaya Assotsiatsiya Gromadskikh Initsiativ». Regime to access: <http://www.civicua.org>.
6. *Sinitsyn F.L., Sitnichenko O.V.* Prava cheloveka i torgovlya lyud'mi (Human rights and human trafficking). Spravochnik. Moscow, 2005. 214 p. Regime to access: <http://kiev-security.org.ua/box/4/98.shtml>.
7. Torgovlya lyud'mi kak odna iz form proyavleniya organizovanoj prestupnosti (Human as a form of organized crime). Regime to access: <http://kiev-security.org.ua/box/4/98.shtml>.
8. Torgovlya lyud'mi priobrela global'nyye masshtaby (Human trafficking has acquired global dimensions). Regime to access: <http://newsland.com/news/detail/id/802449/>.
9. Torgovlya lyud'mi sozdayet transnatsional'nyye ugrozy (Human trafficking creates the transnational threats). Regime to access: <http://www.pressa.tj/news/glava-obse-v-rt-torgovlya-lyudmi-sozdaet-transnatsionalnye-ugrozy>.
10. Dichmann M. Menschenhandel in Europa. Mühsamer Kampf der EU gegen ein Milliardengeschäft (Human trafficking in Europe. EU uphill battle against a billion dollar business). Regime to access: <http://www.dradio.de/dlf/sendungen/europaheute/1927894/>.
11. Stoldt J. The dark side of globalisation. Regime to access: https://docs.google.com/viewer?doce=1&url=http://www.forum.lu/pdf/artikel/4884_220_Stoldt.pdf.

Лукач Наталія Михайлівна – аспірант
Львівський національний університет імені Івана Франка
Адреса: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1
E-mail: vizabnati@gmail.com

Lukach Nataliya Mihaylivna – postgraduate
Ivan Franko Lviv national university
Address: 1, Universytetska str., Lviv, 79000
E-mail: vizabnati@gmail.com